

אלא ודאי דליתנהו. וכסא כת"ר ירום ונשא וגבה מאד להגדיל תורה ולהאדירה.

בכבוד רב אוהב דבק מאח עזרא עמייה ס"ט וזו תשובתי אליו

לכבוד גאון עוזינו ותפארתינו מורינו ורבינו הגאון החסיד רבינו עזרא עמייה (שליט"א).

אחרי דרישת השלום להדרת גאוונו, הנה כדבריו מבואר בדברי הגאון רבי שלמה קלוגר בשו"ת האלף לך שלמה (חאו"ח סי' שפג) שכתב, שאין לומר דמדכתיב "משלוח" מנות, צריך להיות דוקא ע"י שליח, ולא בעצמו, זה אינו, דאי לא הוה מצי עבד בעצמו, לא הוה מצי לשוויי שליח, דקי"ל (גזיר יב.) כל מידי דלא מצי עבד, לא מצי לשוויי שליח. וא"כ איך יהיה נקרא שליחו, אלא ודאי דאף הוא נמו מצי עבד בעצמו. ע"כ. וכ"כ גם בשו"ת יד הלוי (חאו"ח סי' קיח). ע"ש. ולכאורה מלבד מה שאפשר ליישב ע"פ מ"ש הגאון שדי חמד בשו"ת אור לי (סי' א דף ב ע"ג), ש"ל דבדרבנן לא אמרינן להאי כללא, וע"ע במילואים שם. עוד יש ליישב לפי מ"ש בשו"ת נודע ביהודה תניא (חאה"ע סי' סט), שהפירוש של הגמרא גזיר (יב.) הנ"ל, הוא, דכל מילתא דלא מצי עבד השליח השתא, לא מצי למשוי ליה שליח. אבל על המשלח לא קפדינן אלא שיהיה בתורת אותו דבר. ע"ש. ולפ"ז גם בדברי הגמ' דקידושין יש לומר שכיון שאנו לא שייכים כלל בתורת קרבנות להקריב אשה לה', לא מצינן לשוויי שליח, אלא ודאי דשלוחי דרחמנא נינהו. אבל משלוח מנות כיון שאנו בתורת שליחות המנות לאחרים, מצי לשוויי שליח. ועוד שהרי כתב בשו"ת מהרימ"ט ח"ב (חאו"ח סי' כג), דאע"ג דכל מידי דלא מצי עבד לא מצי לשוויי שליח, היינו שמסתמא אין דעתו לכך, אבל אי פריש מהני. וכתב מהריק"ש בהגהותיו לאה"ע (סי' לה סעיף יא), שמדקדוק לשון מרן הש"ע שם

שיהיה דוקא ע"י דרך שליח. ולא דרך נתינה. ומסיק, שהואיל ושני הטעמים שנאמרו במשלוח מנות שייכים גם כשמביא ונותן המנות בעצמו, שפיר דמי. ע"כ. וע' בדרכי משה (שם אות ז) שרש"י ס"ל דמשלוח לאו דוקא. ע"ש. והכי פשיטא ליה להמאורי אור (עוד למועד דקכ"ט סע"א). ע"ש. אבל הגאון החתם סופר (בחיודשו לגיטין כב:) ס"ל שצריך לכתחלה לשלוח המנות ע"י שליח ולא יתנם בעצמו. וכ"כ בשמו בספר המקנה ח"ב (ד"ו ע"א).

תשובה זו שייכת למרן הגאון רבי עזרא עמייה זצ"ל ראש ישיבת פורת יוסף בנידון הנ"ל, שכתב אלי ברוב ענוותו.

אדר תשכ"ה לפ"ק

לכבוד ידיד נפשי המאור הגדול לממשלת התורה גולת הכותרת, אב לחכמים ולנבונים עטרת תפארת, רחימו דנפשאי בסימו דרוחאי, הגאון המופלא וכבוד ה' מלא מוכתר ביראת ה' טהורה ורוב ענוה, כקש"ת רבי עובדיה יוסף שליט"א חבר בית הדין הגדול ירושלים ת"ו.

ראה ראיתי במשנה ברורה (סי' תרצה ס"ק יח) שהביא בשם הרב בנין ציון שנסתפק אם אפשר להביא לחבירו בעצמו משלוח מנות, או שמא בזה אינו יוצא ידי חובתו, אלא צריך לשלוח המנות על ידי שליח, שכן משמעות הכתוב "ומשלוח" מנות איש לרעהו. ותמיהני עליו מהגמרא דקידושין (כג:) דהני כהני שלוחי דרחמנא נינהו, דאי שלוחי דידן מי איכא מידי דאנן לא מצינן למיעבד ואינהו מצי עבדי. ואין לומר דשאני הכא דגלי קרא, שאם כן אף לגבי כהנים נימא דגלי קרא הכי, ומנא לן למימר דשלוחי דרחמנא נינהו. וידוע מ"ש הרי"ף (יבמות פרק האשה שהלך), דאם איתא להני מילי דמר רב יהודאי גאון לא הוה שתיק גמרא מנייהו, ואף אנו נאמר בג"ד דאם איתא לדברי הכנז ציון לא הוו שתקי הפוסקים מלאומרם,

או אפילו על ידי גוי, שאין מועיל בהם דין שליחות, אף על פי כן יצא ידי חובת משלוח מנות^{לז}. והשלוח מנות לקמן לא יצא, וצריך לחזור ולשלוח מנות לגדול^{לז}.

בשו"ת יהודה יעלה אסאד (חאו"ח סי' רז) כתב, דקרא נקט לרבנות "משלוח", דאע"ג דבעלמא מצוה בו יותר מבשלוחו, הכא קמ"ל דליכא קפידא, ושלוחו שוה ממש כאילו נתנם הוא בעצמו. א"נ דעדיף מפי ע"י שלוחו שהוא דרך כבוד יותר וכו'. [ואולם בכתובות (קד): חיי דמר דבכתפאי אמטי לה. וכ"פ באה"ע (סי' קא) דבכה"ג שהוא דרך כבוד ביותר, ודאי דלא מחלה מפני בושחה, משא"כ כששלחו לה ע"י שליח. שו"ר שכן כתב בשו"ת יד הלוי חאו"ח סי' קח]. ומכל מקום בכל אופן יוצא ידי חובתו. ע"כ. וכ"כ בפשיטות הגאון מבוטשאטש באשל אברהם (סי' תרצה). וכן פסק בשו"ת נחלת בנימין (סי' קלו). ובספר מעדני שלמה (עמוד קכא) כתוב, שהגאון החזון איש נתן בפורים המשלוח מנות בעצמו, ולא ע"י שליח, ואמר שאין הלכה כהרב בנין ציון שנסתפק בזה. ע"ש.

מי שניגש לחנות ומוזמן מנות לשולחם לחבירו, יוצא ידי חובתו, לא מבעיא אם שילם תמורתם לבעל החנות, אלא אפילו בהקפה יוצא י"ח. ודלא כמי שרצה להחמיר בזה. וע' בתשובות והנהגות ח"א (סי' תו).

לז) בשו"ת יהודה יעלה אסאד (חאו"ח סי' רז) נשאל ע"ז, והשיב, שמעשים בכל יום ששולחים מנות ע"י קמנים, וע"י עכו"ם, וה"ט משום דלא בעינן שליחות בדוקא. ושכ"כ הגר"ש בספר החיים. ע"ש. וכ"כ בשו"ת חלקת יעקב ח"א (סי' קג). ובספר המקנה ח"ב (ד"ו ע"א) הביא בשם ליקוטי חבר (דף לו). שהגאון רעק"א נסתפק אם יוצאים י"ח משלוח מנות ע"י קמן ועכו"ם. ומרן החתם סופר השיב לו, שאילו

נראה כדברי מהרימ"ט. ע"ש. והשדי חמד (מערכת כ כלל פח) כתב בשם השואל ומשיב שדברי מהרימ"ט ברורים להלכה. ע"ש. אולם נראה שאין דעת הפוסקים מסכימה לזה. וע' במשנה למלך (פ"ט מהל' אישות ח"ו), ובמחנה אפרים (הל' שלוחין סי' י). ומחזורתא להלכה כדברי הדר"ג, שכן משמע ג"כ במגילה (ז:): אבי בר אבין ור' חנינא בר אבין מחלפי סעודתייהו להרדי, ופירש רש"י, זה אוכל עם זה בשנה זו, ובשניה סועד חבירו עמו. וע' להרמ"א בדרכי משה (סי' תרצה), ובדברי הב"ח שם. ושמעתי שכן הוכיח הגר"ח מבריסק. אולם אין מזה ראייה לפי מ"ש הר"ן שם שהיו "שולחים" כל אחד סעודתו זה לזה לסעודת פורים. וכן כתב הרמב"ם (פ"ב מהל' מגילה ח"ו), ואם אין לו מחליף עם חבירו, זה שולח לזה סעודתו, וזה שולח לזה סעודתו, כדי לקיים ומשלוח מנות איש לרעהו. וכ"כ בתשובות והנהגות ח"ב (חאו"ח סי' שמו). ע"ש. [וע"ע במש"כ בשו"ת יביע אומר ח"ט חאו"ח סי' ע].

כה דברי המשתתף מול הדר"ג דו"ש"ת באה"ר ביקרא דאורייתא עובדיה יוסף

והלום ראיתי בספר יפה ללב ח"ב (סי' תרצה סוף אות יט) שכתב, ויש מקום לדברי הרב בנין ציון, והדין עמו במ"ש דלא מהני שיתנם בעצמו, כיון שבפסוק נאמר "ומשלוח" מנות, וכן בפוסקים הוכירו לשון שליחות. ולכן מה שהיה נוהג רב חסיד אחד להביא בעצמו המנות וליתנם לרעהו, לקיים מצוה בו יותר מבשלוחו, נמצא חומרו קולו, שלפי הנראה צריך דוקא ע"י שליח ולא בעצמו. עכ"ד. אולם

היתה המצוה להוביל המנות בעצמו, אלא שגם ע"י שליח יוצא, מפני ששלוחו של אדם כמותו, הוה שייך דין שליחות. אבל מאחר שהמצוה ע"י "משלוח" דוקא, מצי לשלוח אפילו ע"י גוי או קטן. ע"ש. וכן הוא להדיא בחידושי החתם סופר לגיטין (כב:) בד"ה והא לאו בני דעה נינהו, וכתב שם, שכבר טעו רבים וגדולים בזה. ע"ש. גם בשו"ת דבר אברהם להגאון מקאונא בח"א (סי' יג אות ד) העלה דשפיר דמי לקיים משלוח מנות ע"י קטן, ולא קפדינן בזה שיהיה לו דין שליחות ממש. ע"ש. וכן פסק הגאון בעל חות יאיר במקור חיים (ס"ס תרצד). וכ"כ בשו"ת נחלת בנימין (סימן קלו). ובשו"ת אהל יצחק חסיד (סי' כא). וע"ש. וע"ע בשו"ת משיב דברים (חאו"ח סי' קעה). ובשו"ת שלמת חיים (חאו"ח סי' קה). ובשו"ת שבט הלוי ח"ג (סי' פה). ובמ"ש מהר"א פלאג' בשו"ת ויען אברהם (די"ח סע"ב). ואכמ"ל.

(לו) מאורי אור (עוד למועד דק"ל סע"א). בית עובד (דף ע"ז ע"א). ע"ש. והגאון מהר"י נגאר בשמחת יהודה (מסכת סופרים, די"א רע"ד), הביא ראיה מהירושלמי (פ"ד דמעשר שני) דקטן לא חשיב רעהו, ולא יצא. ע"ש. וע"ע בשו"ת שאלת יעב"ץ ח"א (סי' קכ) שהביא מ"ש הרמ"א שאשה חייבת במשלוח מנות, והפרי חדש כתב ע"ז שאינו מחזור, דהא כתיב משלוח מנות "איש" לרעהו, ולא אשה. [וכן העיר הגאון בעל חות יאיר במקור חיים]. וכתב עליו, ולי נראה שדינו של הרמ"א דין אמת וישר, שלא בכל מקום שנאמר איש בא להוציא אשה, שהרי כתוב (במדבר יט ט), ואסף איש טהור, ולא מפקין מניה אשה, ואיש להוציא את הקטן הוא דאתי. ע"כ. ומוכת דם"ל דלא מהני משלוח מנות לקטן. [ולכאורה קשה דהא בספרי על הפסוק "ואסף איש טהור", איתא, איש להוציא

את הקטן, טהור להביא את האשה, דברי ר' ישמעאל, ר' עקיבא אומר, איש להוציא את האשה, והניח מחוץ למחנה, להוציא את הקטן, לא אמרתי אלא באיש שיש בו דעת להניח. וקי"ל הלכה כר' עקיבא מחבירו. וע' ביומא (מג.), ואסף איש טהור, איש להכשיר הור, טהור לרבות אשה. אלמא דאצטריך קרא לרבות את האשה. וע"ע ברש"י (יבמות עב:) שכתב, דקטן פסול לקדש כמו שפסול לאסוף, דכתיב ואסף איש טהור, איש ולא קטן, טהור לרבות את האשה. ושו"ר בספר שלחנו של אברהם (סי' תרצה) מ"ש ע"ד הרב יעב"ץ בזה. אולם הרמב"ם (פ"ד מהל' פרה הל' יז) פסק, שאסיפת האפר בכל אדם מישראל, כשרה, חוץ מחרש שומה וקטן, שנאמר ואסף איש טהור, וכאילו אמר אדם טהור בין איש בין אשה. וע' בכ"מ שם, ובפירוש המלבי"ם פרשת חקת שם. ושו"ר בשו"ת חקי חיים להגר"א גאנץ (בליקוטי הפוסקים סי' לט דף קמו ע"ג), מ"ש ע"ד הגאון יעב"ץ בזה. ע"ש. ודו"ק]. ובשו"ת אגורה באהלך (דף כ ע"ג) העלה דלא מהני משלוח מנות לקטן, דכתיב ומשלוח מנות איש לרעהו, דהיינו שהמקבל הוא ריע לו, ואילו קטן שאינו בר דעת היאך יהיה ריע לשולה, ואף דבכל הש"ם ממעט ממלת רעהו, הקדש ועכו"ם ולא קטן, מ"מ הכא מענינא דקרא, והכא מענינא דקרא. וכה"ג ביומא (ג:). וגם לענין מתנות לאביונים נראה שאינו מועיל, שאביון הוא התאב לכל דבר, ואם הוא קטן כל כך אין לו דעת להיות תאב, ולפחות צריך שיהיה בר דעת קצת, אגוז ונוטלו צדור וזורקו, משא"כ במשלוח מנות דלא מהני עכ"ד. וזה שלא כמ"ש בשמו העקרי הד"ט (סי' לו אות לו), שיצא י"ח במשלוח מנות לקטן. וכן במתנות לאביונים. ע"ש. ודבריו צ"ע כאשר יחזה המעיין במקורם של דברים. ובשו"ת יד סופר (סי' כג עמוד עה) תלה הדבר בשני

השולח מנות בפורים על ידי שליח, אינו צריך לברר אם הגיעו המנות למי שגשלוהו אליו, שחזקה שהשליח עושה שליחותו. אבל אם שלח המנות על ידי קטן שלא הגיע למצות, צריך לברר אם הגיעו המנות לתעודתו. (שו"ת יביע אומר ח"ט חאו"ח סי' עא).

יז. השולח מנות לאדם "חשוב", אין אותו המקבל יוצא ידי חובת משלוח מנות בקבלתו, מפני הנאתו של השולח מנות אליו, שעל כל פנים אין כאן אלא הנאה בלי אכילה לה).

דאיש ממעט קטן בן ט'. (ושם בתד"ה ומדאורייתא, שגם לגבי יבום, דכתיב איש, ביאת בן ט' אינה אלא מדרבנן לפוסלה מן האחים וכו'). וע' בספר בתי כנסיות (דף קכג רע"א). [ורמז לדבר, איש "לרעהו" גימט "איש" שיהיה איש כמוהו, ולא קטן]. ודו"ק.

לח) כן כתבו בשו"ת זקן אהרן (סי' ריד). ובספר מועדי ה' (דק"ט ע"ב). ובערך השלחן חו"מ בספר הזכרון (מע' מ אות יב). ובשו"ת שאילת יעקב (סי' סא אות ב). ואע"פ שלפי טעמו של הרב מנות הלוי להרבות אהבה ושלום וריעות, ו"ל דשפיר מהני, מ"מ לטעמו של התרומת הדשן, שהוא לצורך הרווחת סעודת הפורים, כודאי דלא מהני. ויש לחוש גם לטעם זה. הילכך נראה שלא יצא. וע"ע בשו"ת שרגא המאיר חלק ח (סי' עז אות א). ע"ש. וע"ע בילקוט הגרשוני (סי' תרצה סק"ו וסקי"א) שכתב כן מדהנפשיה, ודחה מה שכתב בשו"ת חלקת השדה (סי' ב) דמהני לאדם חשוב כאילו נתן. ע"ש. (וע' בהר"ן קידושין ז). ואף שבספר דרכי הים (דף קטו סע"ד) נראה דעתו דמהני, ופירש כזה מה שאמרו קיימת בנו רבינו. ו"ל שלא להלכה קאמר אלא דרך דרש בעלמא. ע"ש. וע"ע בספר ערך שי (סי' תרצה). ובספר דברי ישראל וועלץ ח"ב (בהגהות לאו"ח שבסוף הספר דף כד ע"ד). (וכל זה בהניח דלא קי"ל

המעמים של משלוח מנות, שלטעמו של התה"ד שתהיה הרווחה לסעודת פורים, גם בקטן הרי יש לו הרווחה ויצא י"ח, אבל לטעם מנות הלוי שזה כדי להרבות השלום והריעות, השולח לקטן לא יצא, שאין דרך האיש לעשות ריעות עם קטן. ושוב הביא דברי עקרי הד"ט הנ"ל שכתב בשם אגודה באהלך שיצא. ע"ש. וליתא. ובערוך השלחן (ס"ס תרצה) כתב שהשולח לקטן יצא, שהרי שור שנגח שור של קטן חייב דרעהו קרינן ביה. ע"ש. וע' בספר דברי מנחם (סי' תרצה הגה"ט אות כא). ובשו"ת רבבות אפרים ח"ג (סי' תסו). ע"ש. ובמועד לכל חי (סי' לא אות פט) פסק שלא יצא. וכן פסק בבן איש חי (פרשת תצוה אות מז). וע' באשל אברהם מבומאמש. ובקובץ "נועם" ח' (עמוד קפב). וצ"ע. וע' בשו"ת ויאמר בועז (סי' לא) שפסק שאם הקטן הוא בן ט' שנים יצא, דכתיב איש לרעהו, וקטן כזה בכלל איש כדאיתא בש"ס בכ"ד. וכיון שהוא מחוייב לשלוח מנות, השולח לו ג"כ יצא. אלא שאח"כ שמע ממור"ד הגרמ"ך שאם שלח מנות לקטן לא יצא י"ח. וצ"ע. ע"ב. ודבריו תמוהים, כי בקדושין (יט). "ואיש" אשר ינאף את אשת איש, פרט לקטן, וכתבו התוס' שם, דמיירי בקטן בן ט' שביאתו ביאה, ואם בא על עריות מומתים על ידו, וקמ"ל שאעפ"כ הוא פטור ממייתה. ע"ש. הרי